

A HÁLÓZATBAN MŰKÖDŐ GYÓGYSZERTÁRAK SZÖVETSÉGÉNEK JAVASLATA A GYÓGYSZERTÁRI ÜGYELETI RENDSZER MÓDOSÍTÁSÁRA

2025. január

Vezetői összefoglaló

Az orvosi ügyeleti rendszer közelmúltban történt átalakítása szükségessé teszi a gyógyszerertári ügyeleti rendszer felülvizsgálatát, újra szabályozását. Ennek során a lakosság, az állam és a gyógyszerészek érdekeit kell összehangolni oly módon, hogy hosszú távon is egy jól működő és fenntartható rendszer jöjjön létre. Fentieket szövetségünk az alábbi szempontok alapján látja megvalósíthatónak.

Jelenlegi helyzet:

- A rendszer jelenleg nincs összhangban sem területi elhelyezkedésében, sem elérhetőségi idejét tekintve az új orvosi ügyeleti rendszerrel, így a lakosság számára nem kedvező. Sok a váltott ügyelet, melynek hátterében a gyógyszerertári ügyeleti rendszer finanszírozásának megoldatlansága áll.

Javaslatok:

- A készenlét a betegek számára nem megfelelő ellátási forma, javasoljuk a megszüntetését.
- A gyógyszerertári ügyeleket az orvosi ügyeletekhez illeszkedően kell elrendelni, lehetőleg állandó helyszínű, az orvosi ügyelet működési idejéhez igazodó ügyeleti idővel. 2-4 orvosi ügyeletenként legalább egy gyógyszerertári ügyelet szükséges, 50 km-t meg nem haladó távolságon belül.
- A működés fenntarthatóságához állami finanszírozás is szükséges.
- Minden 30,000 főt meghaladó lélekszámú településen indokolt gyógyszerertári ügyelet működtetése.
- A 24 órában nyitva tartó közforgalmú gyógyszerertárok, amennyiben működési helyük megfelelő, kiválthatják a gyógyszerertári ügyeleket.
- Idényjelleggel az idegenforgalmi szempontból kiemelt területeken további gyógyszerertári ügyeletek elrendelése is indokolt lehet.

1. Bevezető gondolatok

Magyarországon a gyógyszerertári ügyeletek működtetésének évek óta megoldatlan problémái mára olyan mértéket öltöttek, ami véleményünk szerint a rendszer sürgős felülvizsgálatát, átalakítását indokolja. A súlyosan alulfinanszírozott működéssel összefüggésben a gyógyszerertári ügyelet elérhetősége a betegek számára egyre több helyen nehezen követhető, váltott, illetve időtartamát tekintve is korlátozott.

A gyógyszerertári ügyeleti rendszer újragondolásának aktualitást ad az orvosi ügyeleti rendszer átalakítása is, melyhez a korábbi gyógyszerertári ügyeleti rendszer már nem illeszkedik sem térben, sem időben.

Szövetségünk elkötelezett az együttműködésben a problémák megoldása, a betegellátás színvonalának javítása céljából. Mivel a javaslatunk összeállításakor a fővárosban működő ügyeleti ellátási rendszer még nem indult el, jelen anyagunkban kizárólag a vidéken működő gyógyszerertári ügyeleti rendszerre vonatkozóan teszünk javaslatot.

2. A jelenlegi gyógyszerertári ügyeleti rendszer jellemzői, problémái

Az NNGYK gyógyszerertári ügyeletre vonatkozó adatai alapján Magyarországon jelenleg 200 olyan település van, amelyen ügyeleti vagy készenléti szolgálatot ellátó gyógyszerertár található. Folyamatos ügyeleti, készenléti gyógyszerellátás, mely az év minden napján, a legtovább nyitva tartó gyógyszerertár zárásától a leghamarabb nyitó gyógyszerertár nyitásáig elérhető, azonban csak Magyarország 51 településén működik.

Az ügyelet azonnali elérhetősége miatt a betegeknek kedvezőbb, mint a készenlét, mely csak telefonos jelzést kövezően, legfeljebb 30 perces várakozási idővel érhető el.

A legtöbb településen a gyógyszertárak zárásától kezdődő ügyeleti vagy készenléti szolgálata nem tart egész éjszaka, illetve előfordul, hogy csak hétköznap, vagy csak hétvégén van ügyelet, de van olyan település is, ahol kizárólag ünnepnapokon érhető el ügyeleti, vagy készenléti gyógyszerellátás. Előfordul, hogy az ügyeleti és készenléti szolgálat több településen lévő gyógyszertárak közötti váltásban oszlik meg. A nem a nap 24 órájában működő gyógyszertári ügyeletek, illetve készenlétek kezdő és befejező időpontjai országosan nem egységesek, sok esetben nincsenek összhangban az új orvosi ügyeleti rendszerrel.

Szövetségünk a havi adatok alapján megállapította, hogy 21 településen úgy működik az új orvosi ügyelet, hogy az adott településen nincs gyógyszertári ügyelet, készenlét, ugyanakkor 54 településen gyógyszertári ügyelet vagy készenlét működik úgy, hogy az adott településen jelenleg nincs orvosi ügyelet.

A főváros adatait nem számítva az ország 82 folyamatosan működő orvosi ügyeletének kevesebb, mint a feléhez tartozik folyamatos gyógyszertári ügyelet, vagy készenlét. A többi esetében a gyógyszertári ügyelet időtartama nem fedi le az orvosi ügyelet működési idejét. A 73 részleges orvosi ügyelet esetében az arány még rosszabb, ezeknek kevesebb, mint egyharmada esetében érhető el az adott településen az orvosi ügyelet működési idejét lefedő gyógyszerellátás.

A másik probléma, hogy a betegek számára nehezen követhető, sok esetben bizonytalanságot okoz, ha egy településen nem egyetlen állandó ügyeletes gyógyszertár működik, hanem több gyógyszertár váltva biztosítja az ügyeleti/készenléti gyógyszerellátást.

Mivel a gyógyszertári ügyelet/készenlét működtetésének költsége a legtöbb esetben jelentősen meghaladja a bevételből származó árréstőmeg összegét, ezért ennek fenntartása, működtetése általánosságban veszteséges. A veszteség csökkentését szolgálják a váltott ügyeletek, hogy az ne egy gyógyszertárat terheljen. Az ebben részt vevő gyógyszertáraknál azonban a betegek szükségleteit kielégítő készletezés gyakran nehézségekbe ütközik, mert nehéz előre felmérni a várható gyógyszerigényt, jelentős biztonsági gyógyszerartalék képzése pedig elfekvő készleteket eredményezhet, ami szintén gazdasági hátrányt jelent az ügyeletben részt vevő gyógyszertárak.

Következetlen az ügyeleti rendszer abból a szempontból, hogy nincs egyértelmű összefüggés a települések mérete, illetve lakosság száma és az ügyelet/készenlét időtartama, állandó, vagy váltott jellege között. A váltásban részt vevő gyógyszertárak száma és a váltás gyakorisága is teljesen változó. A betegek számára legnehezebben a napi váltásos rendszer követhető, ugyanakkor mind létszám, mind készletgazdálkodási szempontból ez a legkönnyebben megvalósítható.

Összegezve: a jelenlegi gyógyszertári ügyeleti rendszer finansziális szempontból súlyos feszültségekkel terhelt, miközben sem időtartamában, sem területi elhelyezkedésében nem igazodik megfelelően az orvosi ügyeleti rendszerhez, továbbá elérhetősége a lakosság számára sok esetben nehezen követhető.

3. Mi tekinthető megfelelő, szakmailag indokolt ügyeleti gyógyszerellátásnak?

A beteg számára nyilvánvalóan az lenne a legkedvezőbb, ha utazás és várakozás nélkül, a nap 24 órájában azonnal hozzájuthatna a számára szükséges gyógyszerekhez. Ezt a nyilvánvalóan utópisztikus végletet szembe állítva a szolgáltatás biztosításának lehetőségeivel, szövetségünk azt tekinti megfelelő szintű ellátásnak, ami biztosítja, hogy a beteg a számára szükséges gyógyszereihez aránytalanul sok utazás, illetve várakozás nélkül, az egészsége szempontjából megfelelő időben, teljes körűen hozzájuthasson.

4. Javaslataink a gyógyszerertári ügyeleti rendszer átalakítására

A gyógyszerertári ügyelet működésének szabályozása során a lakosság, az állam és a gyógyszerészek érdekeit kell oly módon összehangolni, hogy **hosszú távon is jól működő és fenntartható rendszer jöjjön létre.**

- Az ellátás formája

Javasoljuk a készenlétek eltörlését, az ellátás ügyeleti formában történő biztosítását.

- A gyógyszerertári ügyelet helye

Véleményünk szerint a gyógyszerertári ügyeletek helyét az orvosi ügyeletekhez kell illeszteni, ugyanakkor nem valósítható meg olyan gyógyszerertári ügyeleti rendszer, amelyben minden orvosi ügyelethez külön gyógyszerertári ügyelet csatlakozna, mert ehhez a jelenleginél is jóval több, országosan 45 új folyamatos és további 53 részleges gyógyszerertári ügyelet elrendelésére volna szükség. Annak tükrében, hogy tapasztalataink szerint egy gyógyszerertári ügyelet több orvosi ügyelet ellátásához is elegendő kapacitással rendelkezik, ennyi új gyógyszerertári ügyelet elrendelése szakmai szempontból nem indokolható, pénzügyi szempontból pedig nem lenne megvalósítható.

Fentiekre tekintettel szakmailag indokoltnak tartjuk, hogy közúton mérve legfeljebb 50 km távolságon belül bármelyik orvosi ügyeletről legyen elérhető gyógyszerertári ügyelet. Ez a távolsági feltétel lehetővé teszi, hogy egy gyógyszerertári ügyelet 2-4 orvosi ügyeletet láthasson el.

Amennyiben az orvosi ügyelet 30.000 fő feletti lakosságszámú településen működik (jelenleg a legkisebb megyeszékhely is ilyen), akkor álláspontunk szerint azon a településen kell gyógyszerertári ügyeletnek működnie. Jelenleg 32 vidéki település tartozik ebbe a kategóriába. Mivel ezeken kívül 123 kisebb településen is működik még orvosi ügyelet, így a vidéki gyógyszerertári ügyeleti helyek szükséges száma országosan hozzávetőlegesen 50-60 lenne.

Sem a lakosság ellátása szempontjából, sem az ügyelet működtetése szempontjából nem kedvező a váltott gyógyszerertári ügyelet, ezért javasoljuk, hogy a jogszabályi környezet állandó ügyeletek működtetésére ösztönözzön, lehetőleg önkéntes alapon. Javasoljuk, hogy az állandó ügyeleteket minden esetben közforgalmú gyógyszerertárok lássák el, hogy mind a gyári, mind a magisztrális gyógyszerek tekintetében teljes körű ellátást kapjanak a betegek.

Olyan jogszabályi és gazdasági környezet és feltételek kialakítása szükséges, amely ösztönzi a gyógyszerertárokat az ügyeleti ellátásban való részvételre, lehetőség szerint önkéntes alapon.

Az ügyeleti ellátást nyújtó gyógyszerertár kijelölése mellett javasoljuk pót ügyeletes gyógyszerertár kijelölését is azonos településen arra az esetre, ha tervezetten, vagy vis maior okokból a kijelölt gyógyszerertár nem tudja ellátni az ügyeleti ellátást.

Javasolt szempontok a gyógyszerertári ügyeletet ellátó települések meghatározására:

- A gyógyszerertári ügyeletet ellátó települést a gyógyszerészeti hatóság jelöli ki meghatározott szempontok alapján
- Az orvosi ügyeleti ellátás típusa – a folyamatos orvosi ügyeletet ellátó település előnyt élvez a részleges orvosi ügyeleti ellátást nyújtó településekkel szemben
- Távolság a többi, orvosi ügyeletet ellátó településtől (és a gyógyszerertári ügyeletet ellátó településtől)
- Az érintett települések lakosságszáma
- Az érintett településeken működő gyógyszerertárok száma

A gyógyszerészeti hatóság a meghatározott településeken pályázatot ír ki a gyógyszerertári ügyelet ellátására gyógyszerertárok számára. Amennyiben a pályázatra egy gyógyszerertár jelentkezik és az megfelel az adott feltételeknek, a gyógyszerészeti hatóság azt a gyógyszerertárat jelöli ki ügyeletes gyógyszerertárnak egy évre. Amennyiben nincsen pályázó gyógyszerertár, vagy több gyógyszerertár van, a hatóság jelöli ki az ügyeletes gyógyszerertárat 1 év időtartamra.

Javasolt szempontok az gyógyszerertári ügyeletet ellátó gyógyszerertárok kijelölésére:

- A gyógyszerertár önként vállalja a gyógyszerertári ügyelet ellátását legalább egy év időtartamra
 - Az érintett gyógyszerertárok távolsága az orvosi ügyelet lokációjától
 - Az érintett gyógyszerertárok forgalma. Javasoljuk lehetőség szerint nagyobb forgalmú gyógyszerertárok kijelölését a nagyobb készlet és rendelkezésre álló szakszemélyzet létszáma miatt
 - Az érintett gyógyszerertárok nyitva tartási rendje
- A gyógyszerertári ügyelet időtartamának meghatározása:

Javasoljuk, hogy a folyamatos orvosi ügyeletekhez kapcsolódó gyógyszerertári ügyelet az orvosi ügyelet teljes időtartalma alatt legyen elérhető.

A részleges működésű orvosi ügyeletekhez kapcsolódó gyógyszerertári ügyeletnek olyan időtartamban kell működnie, hogy azt az orvosi ügyeletet igénybe vevő betegek az eléréséhez szükséges közlekedés időtartamára is figyelemmel igénybe tudják venni abban az esetben is, ha az orvosi ügyeleti idő végén részesülnek orvosi ellátásban. Fentiek miatt a részleges orvosi ügyelethez rendelt gyógyszerertári ügyeletnek véleményünk szerint az orvosi ügyeletnél legalább 1 órával hosszabban elérhetőnek kell lennie. Ha egy gyógyszerertári ügyelet egyidejűleg lát el folyamatos és részleges orvosi ügyeletet is, a gyógyszerertári ügyeletnek folyamatosnak kell lennie.

- A gyógyszerertári ügyeleti ellátás finanszírozása

A javaslatunkban szereplő, a jelenleginél alacsonyabb számú gyógyszerertári ügyeleti hely esetében sem várható, hogy a forgalomból származó árbevétele fedezze az ügyelet működési költségeit. Fentiek miatt hatásvizsgálat elvégzését javasoljuk a gyógyszerertári ügyelet indokolatlan igénybevételei esetében felszámítható ügyeleti díj összegének inflációkövető emelése tárgyában. Az infláció figyelembe vételével véleményünk szerint legalább 1,000 Ft+ÁFA ügyeleti díj megállapítása indokolt. Mivel ennél lényegesen jelentősebb ügyeleti díj emelés a lakosság számára kedvezőtlen lenne, így költségvetési támogatás megállapítását is javasoljuk az ügyeletet elrendelt feladatként ellátó gyógyszerertárok számára, melynek összege a veszteséges működést kompenzálja, a működés költségeit fedezi.

Becslésünk szerint az országot lefedő 60 darab gyógyszerertári ügyeletet ellátó gyógyszerertár esetén az ügyelet fenntartásának éves költsége közel 2 milliárd forint: a vidéki településeket ellátó gyógyszerertári ügyelet éves szinten mintegy 350 ezer ügyeletet jelent, melynek kiadása 1,75 milliárd forint (5,000 forint gyógyszerertári óradíjjal számolva), valamint kalkulálni kell a további egyéb kiadásokkal és díjakkal (rezi, amortizáció). Számításaink szerint a gyógyszerertári ügyelet alatt generált árbevétel, a megemelt ügyeleti díj és 1 milliárd - 1,5 milliárd forint közötti állami támogatás lehetővé tenné, hogy az ügyeleti szolgáltatás biztosítása ne legyen veszteséges a gyógyszerertárok számára.

Az állami támogatás nyújtásának lehetséges módjai:

- egységes juttatás minden ügyeletet ellátó gyógyszerertár számára
- differenciált juttatás az ügyeletet ellátó gyógyszerertárok számára ügyeleti idő alatti betegszám, forgalom vagy árbevétel fordítottan arányos figyelembevételével – negyedévente vagy félévente történő elszámolással

- Egyéb tényezők figyelembe vétele

A gyógyszerertári ügyelet idejének meghatározása során fontosnak tartjuk figyelembe venni az azonos településen működő gyógyszerertárok nyitvatartási idejét is, különös tekintettel a hétvégén is nyitva tartó gyógyszerertárokra.

Javasoljuk a napi 24 órában nyitva tartó gyógyszerertárok helyének figyelembe vételét a gyógyszerertári ügyelet elrendelésének szempontjaként, mivel ezek a betegellátás folyamatossága szempontjából egyenértékűek az állandó ügyeletet ellátó gyógyszerertárokkal, így megfelelő elhelyezkedés esetén kiválthatják az ügyeleti ellátást.

Magyarország kiemelt üdülőterületeinek lélekszáma a turista szezonban olyan mértékben megnövekszik, hogy ezeken a területeken a fentiekén túlmenően is indokoltnak tartjuk mind orvosi, mind ehhez kapcsolódó gyógyszerertári ügyelet idényjellegű működtetését.

4. Automatából történő gyógyszerforgalmazás lehetősége az ügyeleti ellátásban

Az elmúlt hónapokban napvilágot láttak olyan törekvések, javaslatok, amelyek részben gyógyszerautomaták alkalmazásával oldanák meg a gyógyszerertári ügyelet problematikáját. Meglátásunk szerint automatákból történő gyógyszerforgalmazással a gyógyszerertári ügyelet nem váltható ki.

A gyógyszerertári ügyelet a sürgősségi betegellátás részét képezi. Elsődleges célja, hogy az orvos által a sürgősségi ellátás során akut problémákra felírt, azonnali terápiához szükséges vényköteles gyógyszereket kiszolgáltassa a betegek számára. Ez a szolgáltatás automatákkal nem helyettesíthető. Automatákkal biztosítható, hogy nyitvatartási időn kívül is elérhetőek legyenek bizonyos gyógyszerertárban is forgalmazott egyéb termékek, mint például teák, intim termékek, étrendkiegészítők stb.

Az automaták a jogszabályok alapján azonban jelenleg sem vény nélkül is kiadható, sem pedig vényköteles készítményeket nem forgalmazhatnak. A jelenleg elérhető, tesztelésre használt automaták a tájékoztatások alapján nem felelnének meg a gyógyszerek forgalmazásához szükséges betegbiztonsági feltételeknek. Automatából nem biztosítható, hogy 14 év alatti személyek gyógyszert ne tudjanak kiváltani. Aggályos továbbá a készítmények tárolási körülményeinek (hőmérséklet, páratartalom) biztosítása és ennek folyamatos nyomon követése, az automatában elhelyezhető készlet korlátozott mennyisége, az automata rongálásnak való kitettsége, és az esetleges üzemzavarok miatti ellátás kiesés is.

Fontos figyelemmel lenni arra a tényre, hogy a sürgősségi betegellátás során a betegek részére rendszerint olyan gyógyszereket rendelnek, amelyeket korábban nem alkalmaztak, amiket nem ismernek, így az ezekkel kapcsolatos gyógyszerbiztonsági ellenőrzés, és az alkalmazásukra vonatkozó betegtájékoztatók kiemelten fontos gyógyszerészeti feladat, ami automatával nem oldható meg. Hasonlóan fontos a panaszaikkal közvetlenül a gyógyszerertári ügyelethez forduló betegek esetében az egészségügyi szakember kompetenciája, annak megítélésében, hogy gyógyszerrel látja el a beteget, vagy orvoshoz irányítja.

5. Összegzés

A gazdasági körülmények és az orvosi ügyeleti rendszer átalakítása miatt a gyógyszerertári ügyelet megoldása sürgős kérdés a lakosság és a gyógyszerertárok számára egyaránt. A HGYSZ álláspontja szerint szakmai és gyógyszerbiztonsági szempontok figyelembevételével a sürgősségi ellátáshoz kapcsolódó gyógyszerellátást továbbra is a gyógyszerertárokon keresztül kell biztosítani egy fenntartható, rugalmas, és az állam által megfelelően finanszírozott rendszeren keresztül.

További információ:

Hálózatban Működő Gyógyszerertárok Szövetsége

1134 Budapest, Huba u. 10.

Telefon: 06 1/329-1822, e-mail: hgysz@hgysz.hu, Honlap: www.hgysz.hu